

ΤΑΞΗ: Α΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ

Ημερομηνία: Μ. Τετάρτη 16 Απριλίου 2014

Διάρκεια Εξέτασης: 2 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Και επί επτά ημέρες, κατά τις οποίες ο Ευρυμέδοντας παρέμεινε (στην Κέρκυρα), αφού ήλθε με εξήντα πλοία, οι Κερκυραίοι σκότωναν αυτούς που θεωρούσαν εχθρούς τους, τη μὲν κατηγορία αποδίδοντας σε αυτούς που επιχειρούσαν να καταλύσουν το δημοκρατικό πολίτευμα, ενώ σκοτώθηκαν μερικοί για λόγους προσωπικής έχθρας και άλλοι σκοτώθηκαν εξ αιτίας χρημάτων που τους οφείλονταν, από αυτούς που τα είχαν πάρει. και ο θάνατος παρουσιάστηκε με κάθε δυνατή μορφή, και πράγμα που συνηθίζεται να συμβαίνει σε τέτοιες περιπτώσεις, δεν υπήρξε τίποτα που να μη συμβεί και ακόμη χειρότερα. Και βέβαια ο πατέρας σκότωνε το παιδί του και απομακρύνονταν βίαια από τους ναούς και σκοτώνονταν κοντά σ' αυτούς, ενώ κάποιοι άλλοι πέθαναν μέσα στο ναό του Διόνυσου αφού τους περιέφραξαν με τείχος.

Β.1 α) Στο απόσπασμα εκτίθενται οι σκέψεις και συνοψίζονται οι παρατηρήσεις του Θουκυδίδη για την επίδραση της ωμής βίας στο ήθος του ανθρώπου, στη διάρκεια ενός πολέμου και μάλιστα εμφυλίου. Αρχικά, παρουσιάζονται οι επιπτώσεις στο ήθος των δημοκρατικών, των νικητών της εμφύλιας σύρραξης. Προκειμένου αυτοί να επιτύχουν την εδραίωση της κυριαρχίας τους και την ικανοποίηση των κατώτερων ενστίκτων, δεν διστάζουν να ευτελίσουν κάθε έννοια ηθικής και νομιμότητας καταπατώντας βάνουσα επίσημες συμφωνίες και θανατώνοντας χωρίς έλεος ακόμα και εκείνους τους ολιγαρχικούς που είχαν πειστεί να αγωνιστούν μαζί τους για τη σωτηρία της Κέρκυρας ενάντια στους ομόφρονες τους.

Αυτή η ανέντιμη και σκληρή συμπεριφορά των δημοκρατικών περιγράφεται από τον Θουκυδίδη με την έκφραση: «ἐκβιβάζοντες ἀπεχρῶντο». Επιπλέον οι δημοκρατικοί δε διστάζουν να διαστρεβλώσουν έννοιες, να γελοιοποιήσουν θεσμούς χειραγωγώντας τη δικαιοσύνη, στήνοντας δίκη παρωδία με προαποφασισμένο το καταδικαστικό για όλους αποτέλεσμα. Για δεύτερη φορά εξαπατούν τους αντιπάλους τους, φανερώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο βαθύ πολιτικό αμοραλισμό και αναληψία: «κατέγνωσαν πάντων θάνατον». Ανεπηρέαστοι δεν έμειναν και οι ολιγαρχικοί. Συνειδητοποιώντας ότι κάθε ηθικός φραγμός από την πλευρά των δημοκρατικών έχει διαρραγεί και ότι πλέον δεν μπορούν να ελπίζουν ούτε σε δίκαιη αντιμετώπιση ούτε σε προστασία εντός των ιερών, περιέρχονται σε απόγνωση. Λειτουργούν υπό την πίεση του συναισθήματος και χωρίς τη συνδρομή του ορθού λόγου, αποφασίζουν να θέσουν οι ίδιοι τέρμα στη ζωή τους με κάθε τρόπο που τους είναι διαθέσιμος, οδηγούνται σε απογένομη ενέργεια, καθώς, όπως αναφέρει ο Δ. Πρωτοπαπαδάκης «η όποια σκοπιμότητα που κρύβεται πίσω από τη πράξη του αυτόχειρα φαντάζει ιδιαίτερα ασθενής μπροστά σε αυτό που αποκλείει η πράξη του. Η αυτοκτονία όμως αποτελεί εξ ορισμού εκμηδενισμό της ύπαρξης, και για αυτό δεν προωθεί τίποτε από αυτά που ο ανθρώπινος νους έχει φτιαχτεί για να θεωρεί ως σκοπούς». Το αντίστοιχο σημείο του πρωτοτύπου κειμένου είναι: «διέφθειρον...ἀνηλούντο». Εύλογα καταλήγει ο ιστορικός πως σε συνθήκες εμφύλιας διαμάχης διασαλεύεται η φυσική τάξη των πραγμάτων, καθώς και η πατρική αγάπη και στοργή προς τα παιδιά αντικαθίσταται από πράξεις ωμότητας. Κάθε έννοια ηθικής, δικαιοσύνης, ανθρωπιάς γραπτού ή άγραφου νόμου καταλύεται. Το χωρίο είναι το ακόλουθο: «καὶ γὰρ πατὴρ... ἀπέθανον».

Δυστυχώς η σύγχρονη ιστορία βρήκει αντίστοιχων παραδειγμάτων, τα θύματα των γενοκτονιών που διέπραξαν οι Τούρκοι εναντίον των Αρμενίων και των Ποντίων, τα καταγεγραμμένα γεγονότα του Ισπανικού εμφυλίου πολέμου,

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2014

E_3.Α11(α)

οι θηριωδίες των Ναζί κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, όπως το ολοκαύτωμα, τα μαρτυρικά χωριά του Δίστομου, των Καλαβρύτων, ο ελληνικός εμφύλιος του 1945-1949, οι εμφύλιες συγκρούσεις στη Συρία, στη Λιβύη, στο Αφγανιστάν στην Ουκρανία μαρτυρούν πως ο πόλεμος εξαχρειώνει τον άνθρωπο, τον εκβαρβαρώνει και εν τέλει τον αποκτηνώνει.

- B.1 β)** Παρατηρούμε τη συσσώρευση ρημάτων που δηλώνουν θάνατο, αισθητοποιώντας με αυτόν τον τρόπο τις ηθικές επιπτώσεις του πολέμου. Ο Θουκυδίδης χρησιμοποιεί ρήματα (ρηματικές εκφράσεις) που δηλώνουν τον θάνατο: «ἀπέκτεινον», «ἀπεχρώντο», «κατέγνωσαν», «διέφθειρον», «ἀπήγχοντο», «ἀνηλούντο», «ἐφόνευσαν», «ἀπέθανον», «κατέστη», «ἀπέκτεινε», «ἐκτείνοντο», «ἀπέθανον». Έτσι, κλιμακώνει αριστοτεχνικά την αφήγηση κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μεταβαίνει σε αγριότερα παραδείγματα φόνων, ενδεικτικά της ηθικής φθοράς και ανατροπής του δικαίου και της φυσικής και έννομης τάξης που συμβαίνουν σ' ένα εμφύλιο πόλεμο. Καθένα από τα ρήματα που δηλώνουν θάνατο προσδιορίζεται από επιρρηματικούς προσδιορισμούς του χρόνου, της αιτίας, του τρόπου και του τόπου, ώστε ν' αποσαφηνίζονται πλήρως οι συνθήκες θανάτου. Συγκεκριμένα ο **χρόνος** δηλώνεται με τις χρονικές μετοχές «κελεύσαντες», «ἐκβιάζοντες», «ἐλθόντες», «περιοικοδομηθέντες» που προσδιορίζουν χρονικά τα ρήματα «ἀπέκτεινον», «ἀπεχρώντο», «κατέγνωσαν», «ἀπέθανον» αντίστοιχα, δηλώνοντας η πρώτη, η τρίτη και η τέταρτη το προτερόχρονο και η δεύτερη το σύγχρονο ή την αιτιατική του χρόνου μαζί με τον επιθετικό της προσδιορισμό «ἡμέρας τε ἑπτά» που προσδιορίζει χρονικά το «ἐφόνευσαν» η **αιτία** δηλώνεται με τη δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση «ὡς ἔωρων τὰ γιγνόμενα» που αιτιολογεί τα ρήματα «διέφθειρον», «ἀπήγχοντο», «ἀνηλούντο», και τους εμπροθέτους προσδιορισμούς της αιτίας «ιδίας ἔχθρας ἔνεκα, καὶ χρημάτων (ἔνεκα)» που αιτιολογούν το ρήμα «ἀπέθανον» · ο **τρόπος**

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2014

E_3.Α11(α)

δηλώνεται με τη δευτερεύουσα αναφορική παραβολική πρόταση του τρόπου «ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο» στο ρήμα «ἀνηλούντο» ο **τόπος** δηλώνεται με τους εμπροθέτους προσδιορισμούς του τόπου «ἐκ τῶν δένδρων», «πρὸς αὐτοῖς» που προσδιορίζουν τα ρήματα «ἀπήγχοντο» και «ἐκτείνοντο» αντίστοιχα) ὥστε να αποσαφηνίζονται πλήρως οι συνθήκες θανάτου. Τέλος ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην φράση: «πασα ιδέα κατέστη του θανάτου» η οποία αποτελεί ανακεφαλαίωση των προηγούμενων και εισαγωγή στη βαθιά ανατομία της ανθρώπινης ψυχολογίας και της παθολογίας του πολέμου. Ἐτσι επιτυγχάνει ο ιστορικός να προσδώσει δραματικότητα, ένταση και τραγικότητα στην αφήγηση του. Ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζει τις δραματικές συνέπειες του πολέμου απηχεί τις προσωπικές του αποψεις για τη φρίκη του παράλογου πολέμου.

- B2.** Κατά τη διάρκεια του εμφύλιου σπαραγμού στην Κέρκυρα, την ώρα που οι δημοκρατικοί με βάνουσο τρόπο εξόντωναν τους ολιγαρχικούς, καταφθάνει στο νησί αθηναϊκή δύναμη, αποτελούμενη από εξήντα πλοία με αρχηγό τον διακεκριμένο στρατηγό Ευρυμέδοντα. Ο Θουκυδίδης με ορθολογισμό και αμεροληψία φαίνεται να κατακρίνει τον Ευρυμέδοντα για την εγκληματική αδιαφορία και την αναληψία που έδειξε καθώς για επτά ημέρες βρισκόταν στο νησί και ανεχόταν τις βαρβαρότητες των δημοκρατικών ενάντια στους ολιγαρχικούς. Ο ιστορικός αφήνει να εννοηθεί ότι ο Ευρυμέδοντας θέλησε να κρατήσει ουδέτερη στάση ή ίσως αποδείχτηκε ανίκανος να αντιδράσει και ν' αναχαιτίσει τις φρικαλεότητες που λάμβαναν χώρα στο νησί. Με την αναφορά των εξήντα πλοίων, μιας ισχυρής ναυτικής δύναμης που συνόδευε τον Αθηναίο στρατηγό, ο Θουκυδίδης φαίνεται να συγκρίνει την απάνθρωπα αμέτοχη στάση που κράτησε ο Ευρυμέδοντας με την στρατηγική ικανότητα, την ψυχραιμία και τον ανθρωπισμό που έδειξε ο Νικόστρατος ο οποίος με μόλις δώδεκα πλοία κατάφερε να αποφύγει αιματοχυσίες και βιαιοπραγίες, προστατεύοντας τους Κερκυραίους και τον Αθηναϊκό στόλο και εμποδίζοντας την απόβαση των Σπαρτιατών στο νησί.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2014

E_3.Αλ1(α)

Ο Θουκυδίδης θεωρεί τον Ευρυμέδοντα υπεύθυνο για τη σφαγή στην Κέρκυρα και με λακωνική αναφορά της επταήμερης παραμονής του στρατηγού στο νησί, δηλώνει με αμεροληψία ότι η επέμβαση του ξένου παράγοντα, στην προκειμένη περίπτωση των Αθηναίων, είχε ολέθριες επιπτώσεις στο νησί. Οι Αθηναίοι, από τη στιγμή που δεν θίγονταν άμεσα τα συμφέροντά τους, αποστασιοποιήθηκαν, και με τη στάση τους ευνόησαν τα βίαια γεγονότα του εμφύλιου πολέμου στην Κέρκυρα. Ο Ευρυμέδοντας δεν προσπάθησε ή μάλλον απέτυχε, αν προσπάθησε, να προστατεύσει τους ολιγαρχικούς και δεν υπερασπίστηκε τους ηθικούς και άγραφους νόμους αποδεικνύοντας έτσι ότι η ιμπεριαλιστική δύναμη της Αθήνας εδραιώθηκε και με αθέμιτα μέσα.

- B.3.** Ο Θουκυδίδης πιστεύει πως η αιτία των εμφυλίων πολέμων είναι η φιλαρχία, η επιθυμία και δίψα των ανθρώπων να κατακτήσουν οποιαδήποτε μορφή εξουσίας για να την ασκούν με κάθε μέσο. Εμφυτη θεωρεί αυτή την τάση, να αγωνίζονται δηλαδή για να κατακτήσουν μια αρχή και να ικανοποιήσουν έτσι τις φιλοδοξίες τους. Με το να θεωρεί βέβαια αυτές τις αιτίες εμφυτες αυτό σημαίνει πως ο άνθρωπος θα συμπεριφέρεται κατά τον ίδιο τρόπο σε ανάλογους πολέμους και έτσι θα διαμορφώνεται το ιστορικό γίνεσθαι. Όμως εκτός από αυτά ο Θουκυδίδης αναφέρει ως αιτία και την πολιτική που ασκούν οι αρχηγοί των κομμάτων οι οποίοι ενδιαφέρονται για την ικανοποίηση των συμφερόντων τους ασκώντας έτσι μια λαϊκίστικη πολιτική και χρησιμοποιώντας το λαό για να εξοντώσουν τους πολιτικούς τους αντιπάλους όπως έπραξαν και οι δημοκρατικοί. Το μίσος, η εκδίκηση, το συμφέρον συσκοτίζουν το νου και ο άνθρωπος ξεπερνά το μέτρο, τότε δολοφονεί, περιφρονεί, ατιμάζει μέχρι που να κορέσει το μίσος του που το τροφοδοτεί η φιλοδοξία, το συμφέρον και ο ατομισμός γιατί σ' αυτές τις περιπτώσεις λειτουργεί με το ένστικτο και όχι με τη λογική, η οποία θεωρείται πλεονέκτημα των «ανόητων». Έτσι οι μετριοπαθείς πολίτες, εκείνοι που πιθανόν αντιλαμβάνονταν τον παραλογισμό των πράξεων, θανατώνονταν από εκείνους που δεν είχαν κανέναν ηθικό φραγμό, οι ισχυροί εξοντώνουν τους ανίσχυρους και οι

ανίσχυροι υφίστανται τις συνέπειες αυτής της αντιπαλότητας. Όλα βέβαια συμβαίνουν γιατί ο αμοραλισμός σε τέτοιες καταστάσεις εκμηδενίζει την έννοια του ανθρώπου και τις πράξεις του («καμιά από τις δυο παρατάξεις δεν είχε κανένα ηθικό φραγμό...»)

Γ. σελ. σχολικού βιβλίου 25: «Στην προσπάθεια του...στις βάσεις του»

Δ.1. πρόβατο: ξυνέβη
 άφθαρτος: διέφθειρον
 απερίσπαστος: άπεσπώντο
 ικανός: άφικόμενος
 άγχος: άπήχοντο

Δ.2. Οι εμπρόθετοι προσδιορισμοί που χρησιμοποιούνται ανάλογα στην νεοελληνική είναι:

ένεκα ίδιας έχθρας και χρημάτων:

η πρόθεση **ένεκα** και σήμερα δηλώνει την αιτία

υπό τῶν λαβόντων:

η πρόθεση **υπό** δηλώνει το ποιητικό αίτιο και σήμερα ή αιτία.

ἀπὸ τῶν ἱερῶν:

η πρόθεση **ἀπό** δηλώνει και σήμερα απομάκρυνση

ἐν τῷ τοιούτῳ:

η πρόθεση **εν** δηλώνει και κατάσταση

πρὸς αὐτοῖς:

η πρόθεση **προς** δηλώνει και τοπικό προσδιορισμό.

Ε.1. λαβέ
 Κελεύσαιεν και κελεύσειαν

Πεισθῆ

Απαρέμφατο: ὄρᾶν, μετοχή: ὄρῶν, ὄρῶσα ὄρῶν.

Ἐφιλεῖτε

Ε.2. τῷ ἰκέτου
ἄλληλα
πατράσι
(ῶ) παῖ
(ῶ) ἱερά

Στ.1. ἀφικόμενος:
τούς δοκούντας:
ἐπιφέροντες:
ὀφειλομένων:
περιοικοδομηθέντες:

χρονική
επιθετική
εναντιωματική
επιθετική
χρονική

Στ.2. ἐχθρούς είναι κατηγορούμενο στο τούς δοκούντας που είναι υποκείμενο στο ειδικό απαρέμφατο είναι.
εἶναι: είναι ειδικό απαρέμφατο, ως αντικείμενο στην μετοχή τούς δοκούντας.
πᾶσα: είναι κατηγορηματικός προσδιορισμός στο ἰδέα.
οἶον: (81.5) είναι υποκείμενο στο ρήμα φιλεῖ αλλά και στο απαρέμφατο γίνεσθαι.
παῖδα: είναι αντικείμενο στο ρήμα στο ρήμα ἀπέκτεινε.